

«ЗЕЛЕНИЙ ОФІС» ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ

Анотація. Наведено основні підходи та принципи, цілі та переваги «зеленого офісу». Доведено, що кінцевою метою «зеленого офісу» є скорочення екологічного впливу на навколишнє середовище, а також підвищення екологічної відповідальності, енергоефективності, екологічної безпеки, скорочення витрат на ресурсозабезпечення організацій. Визначено основні етапи формування «зеленого офісу».

Ключові слова: сталий розвиток, зелений офіс, ресурсозбереження, екологічна відповідальність, екологічна безпека.

Постановка проблеми. Сьогодні кожен усвідомлює потребу збереження навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів. Така програма плану дій зафіксована в потрійній лінії – ефективному співіснуванні та поєднанні економічної, екологічної та соціальної складової життя суспільства, що відображена у прагненні України до сталого розвитку.

Все більше уваги приділяється екологічним проблемам та шляхам подолання екологічної кризи. Бажання отримати вигоду для бізнесу, підвищити конкурентоспроможність на ринку та покращити імідж компанії, одночасно не завдаючи шкоди навколишньому середовищу, знаходять своє відображення в активізації екологічної та соціальної відповідальності бізнесових кіл. Це приводить до виникнення інноваційних програм, які втілюють у життя «зелені» концепції. Понад тридцять років тому за кордоном з'явилася ідея створення «зеленого офісу». Нині така концепція реалізується і в Україні та набирає обертів внаслідок поширення принципів зеленого офісу серед українських ділових кіл [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Світовий досвід у дослідженнях впровадження концепції «зеленого офісу» (в приватному секторі, корпоративному секторі, державних установах) свідчить про високий показник економічної ефективності заходів. У світовій практиці через «зелені офіси» відбувається реалізація екологічних програм, саме тому зелений офіс є обов'язковою складовою університетів, прикладом чого є дослідження В. Сальникова, Т. Тажибаєвої, С. Полякової, присвячене розробці стратегії розвитку «зеленого офісу» університету. Проблематика «зеленого офісу» широко представлена у вітчизняних наукових дослідженнях, зокрема зелений офіс як форму організації зеленого бізнесу вивчала М. Попова; світовий досвід та економічне обґрунтування для України концепції «зеленого офісу» досліджувала Н. Данилова. Концепція «зеленого офісу» розроблена в рамках проекту «Поширення принципів зеленого офісу серед українських організацій» групою авторів: О. Маслюківська, Н. Гозак, А. Рубан, Н. Шульга.

Метою статті є дослідження «зеленого офісу» як перспективного напрямку ресурсозбереження.

Результати дослідження. Глобальні проблеми останніх десятиліть, серед яких зміна клімату, зростання викидів вуглекислого газу, погіршення якості повітря і води, ерозія і зменшення родючості ґрунтів, зростання кількості населення, забруднення навколишнього середовища, енергетична нестабільність тощо, призвели до зміни цінностей людства [1]. У зв'язку з цим, корпоративний сектор почав впроваджувати концепцію соціальної відповідальності бізнесу, яка водночас враховує інтереси суспільства, споживачів, стейкохолдерів, працівників, громади та навколишнього середовища в усіх аспектах своєї діяльності, та є економічно обґрунтованою й економічно вигідною для бізнесу. В процесі еволюції концепції соціальної відповідальності бізнесу більш жорсткими стали вимоги міжнародних інститутів до скорочення впливу на навколишнє середовище, що створило необхідність в компаніях впроваджувати системи екологічного менеджменту. Таким чином, з'явився новий напрям прояву корпоративної соціальної відповідальності – створення «зелених офісів» [12].

В процесі дослідження сучасної літератури було виявлено, що не існує узагальненого підходу до визначення поняття «зелений офіс».

«Зелений офіс» – це одна з концепцій, пов'язаних з питаннями стійкості, яка допомагає офісам виконувати свою екологічну відповідальність і мотивувати співробітників на стійкі рішення у повсякденній офісній роботі [4].

«Зелений офіс» – легка практична програма для впровадження в організації, що підходить для невеликих або великих офісів приватних компаній, державного сектору та інших організацій. Використання цієї концепції зробить офіс енергоефективним і екологічно стійким робочим середовищем [11].

«Зелений офіс» – це сучасний комфортний та безпечний для людини простір, який раціонально витрачає власні ресурси, тим самим сприяючи збереженню планети для майбутніх поколінь [9].

«Зелений офіс» – це концепція управління організацією, яка дозволяє зменшити її негативний вплив на довкілля шляхом раціонального використання та максимального збереження ресурсів та енергії [5].

«Зелений офіс» – добровільна екологічна ініціатива організації, засвідчена сертифікатом, яка передбачає програму реформування зовнішнього та внутрішнього середовищ офісної будівлі з метою підвищення екологічної відповідальності організації, зниження негативного впливу на навколишнє середовище, заощадження грошей та мотивації співробітників до підтримки сталого екологічного розвитку [2].

Таким чином, «зелений офіс» є ініціативою, спрямованою на створення позитивного впливу на навколишнє середовище, яка фокусується на необхідності того, щоб організації застосовували екологічну стійкість для забезпечення захисту навколишнього середовища.

Мета програми «зелених офісів» – боротьба зі зміною клімату за допомогою підвищення енергоефективності та використання відновлюваних джерел енергії, скорочення використання природних ресурсів і сприяння сталому способу життя за допомогою підвищення обізнаності співробітників. Організація може скоротити споживання енергії, заощадити гроші і допомогти навколишньому середовищу, купуючи і користуючись «зеленим» офісним обладнанням [10].

Для виживання в умовах глобалізації ринкової економіки компаніям наразі недостатньо лише виробляти якісну продукцію, конкурентна боротьба за споживача підштовхує бізнес шукати альтернативні переваги, управління репутацією давно визнано першочерговою необхідністю для бізнесу. Сьогодні споживачі товарів та послуг все частіше замислюються над тим, що продукт, який вони споживають, має вплив на довкілля. У своєму прагненні стати екологічно дружніми, компанії модернізують виробництва, впроваджують системи екологічної безпеки, шукають альтернативні джерела енергії та переробляють технологічну воду, утилізують промислові відходи та дотримуються політики закупівель сировини, обирають постачальників, продукція яких стандартизована та безпечна.

«Зелений офіс» – це концепція управління організацією, яка базується на концепції 3 R:

- reduction – зменшувати (споживання води, енергії, інших ресурсів);
- refinement – повторно використовувати (зменшення кількості відходів при роботі в офісах);
- replacement – переробляти (закуповувати товари та послуги, які мінімізують вплив на довкілля, пропагувати більш ефективне використання транспорту в особистих і ділових цілях тощо) [7].

На сьогодні можна виділити два підходи до реалізації ідеї «зеленого» офісу компаніями, що прагнуть це зробити. Перший – екодевелопмент. Як правило, такий шлях обирають великі компанії і девелопери, бюджети яких дозволяють побудувати нову будівлю, яка вже спочатку будується з урахуванням усіх прописаних екологічними стандартами вимог. Таким чином, вони проходять усі етапи створення власного зеленого офісу – від вибору найбільш відповідної ділянки до створення продуктивної системи екологічного менеджменту в уже готовому будинку. Другий підхід – екологічний менеджмент – ефективна система управління, яка впроваджує в життя внутрішню екологічну політику. Це варіант для компаній, які вже мають постійний офіс і бажають приєднатися до руху «Green Office». Робота в зеленому офісі позитивно позначається і на мотивації співробітників. Цей підхід ґрунтується на дбайливому та уважному ставленні до навколишнього середовища і ресурсів – практикується використання енергозберігаючих ламп і систем автоматичного регулювання освітлення, установка водолічильників, регулювання подачі тепла, двосторонній друк, використання вторинної сировини і перероблених матеріалів, відмова від

пластикового посуду тощо. Таким чином, «зелені» офіси не лише дбають про довкілля, але й економлять власні витрати [7]. Загальні принципи зеленого офісу застосовуються при закупівлі товарів та здійсненні послуг, використанні ресурсів та утилізації відходів в організації [5].

В світі існує декілька підходів до визначення організацій як сертифікованих «зелених» або тих, які дотримуються вимог системи екологічного менеджменту. Дослідженням за напрямом «зелених офісів» займаються міжнародні організації, такі як Міжнародна організація зі стандартизації (сертифікат ISO 14001), Європейська Комісія (сертифікат EMAS), Рада з екологічного будівництва США (сертифікат USGBC), британська організація BRE Global (сертифікат BREEAM), Greenpeace, Всесвітній Фонд дикої природи (WWF) [8]. В Україні також є національні організації, наприклад орган сертифікації продукції «Жива планета», що надають сертифікат «зеленого офісу» [6].

Поняття «зелений офіс» не є революційно новим, оскільки його елементи вже більше, ніж 30 років впроваджуються у світовій практиці. З кожним роком все більше компаній демонструють власну соціальну відповідальність і приймають активні кроки щодо збереження ресурсів планети. Такі великі транснаціональні корпорації, як Toyota, Nike, Google, Bosch, DHL, Lush та інші, реалізують екологічні проекти, перш за все, спрямовані на безпосередню участь своїх співробітників у збереженні навколишнього середовища [8].

Концепція «зеленого офісу» є комплексною та передбачає дуже широкий спектр заходів, які можна застосовувати на усіх етапах використання продукції: закупівлі, застосування і при утилізації. Основні етапи на шляху до «зеленого офісу» [5, 7]:

I. Закупівля продукції:

- придбання товарів з екологічним маркуванням;
- придбання офісної техніки та обладнання з енергозберігаючими властивостями.

II. Економія ресурсів при використанні:

1) електропостачання:

– використання системи автоматичного контролю освітлення: фотореле, датчики руху, датчики присутності тощо;

- максимальне використання природного освітлення;
- установка енергозберігаючих приладів (лампи, датчик руху тощо);
- вимкнення приладів, якщо вони не використовуються в роботі;
- вимкнення з розетки зарядних пристроїв;
- вимкнення світла, навіть якщо в офісі нікого немає нетривалий час;
- автоматичний перехід ПК на режим енергозбереження;

2) водопостачання:

- установка приладів обліку (лічильника);
- щільне закручування крана;
- закручування крана, коли вода не використовується;
- встановлення якісного фільтра і системи подачі води замість придбання бутильованої води;
- термінова ліквідація протікань кранів і туалетних бачків тощо;

3) теплопостачання:

- установка приладу обліку (лічильника);
- використання терморегуляторів на батареях опалення;
- утеплення вікон і дверей;
- використання тепловідбивних екранів за батареями опалення;

4) «зелений» друк:

- двохсторонній друк;
- перед початком друку – зменшення шрифту і розмірів полів документа;
- заміна в шаблонах документів чорного кольору на світліший;
- папір, використаний з одного боку, може служити чернеткою для друку робочих документів;
- введення системи електронного документообігу тощо;

5) «зелена» реклама:

- здійснення реклами через Інтернет, замість використання друкованих оголошень, плакатів, банерів тощо;
- проведення презентацій як альтернатива друкованим брошурам;

– розсилка через Інтернет, замість індивідуальних дзвінків клієнтам або відправки паперової пошти тощо.

III. Утилізація:

– на етапі утилізації продукції «зелений офіс» дотримується принципів 5-R: reduce, remake, redesign, reuse, recycle (скоротити, переробити, переформити, повторно використовувати, утилізувати).

Варто зауважити, що одним з найбільш важливих етапів впровадження концепції екологічного офісу є інформаційна кампанія, адже усвідомлення проблеми і розуміння самими працівниками важливості виконання цих методів забезпечить системне впровадження принципів «зеленого офісу» в повсякденну роботу організації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, «зелений офіс» є перспективним напрямом ресурсозбереження, який дозволяє скоротити негативний вплив організації на навколишнє середовище та здоров'я людей та підвищити імідж установи.

Список джерел

1. «Будущее, которого мы хотим». Рішення Конференції ООН зі сталого розвитку 26 червня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/gu> (дата звернення 14.05.2020).
2. Данилова Н. В. Концепція «зеленого офісу» : світовий досвід та економічне обґрунтування для України. / Н. В. Данилова // Електронне наукове видання з економічних наук «Modern Economics», №3. – 2017. – С. 60-68.
3. Жосанар І. І., Владимірова О. Г. Перспективи реалізації Концепції зеленого офісу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.library.odeku.edu.ua/2021/1/Zhosanar%20I.I._M_2017.pdf (дата звернення 14.05.2020).
4. Маслюківська О. П. Зелений офіс : з турботою про довкілля, з вигодою для бізнесу / К. : ФОП Костюченко О. М. – 2009. – 51 с.
5. Маслюківська О. П. Концепція зеленого офісу. Рекомендації для організацій щодо екологічно дружнього ставлення до навколишнього середовища. – К. : Пульсари, 2007. – 64 с.
6. Орган сертифікації продукції Всеукраїнська громадська організація «Жива планета». Екологічна сертифікація організацій офісного типу за програмою «Зелений офіс» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ecolabel.org.ua/ekologichna-sertifikatsiya-ta-markuvannya/ekologichna-sertifikatsiya-ta-markuvannya-za-programoyu-zeleniy-ofis.html> (дата звернення: 19.05.2020).
7. Попова М. О. Економіка зеленого бізнесу : конспект лекцій / М. О. Попова. – Одеса : «ОДЕКУ», 2019. – 81 с.
8. Усова Н. «Зелений офіс» и внутренние коммуникации. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://usova-n.livejournal.com/25404.html> (дата звернення: 19.05.2020).
9. Шевчук В.Л. Национальная экологическая политика Украины : оценка и стратегия развития / Под общ. ред. В.Л. Шевчука. – К. : ВАІТЕ, 2007. – 187 с.
10. Chisala William. The implementation of green office at JAMK : case Dynamo campus [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.theseus.fi/handle/10024> (дата звернення 18.05.2020).
11. Green Office Guide 2009 : Create a more efficient workplace, buy better office products, measure your success. – Brian Back, 2009. – 44 р.
12. Towards Green Growth. На пути к зеленому росту. Резюме на русском языке, ОЕСР, 2011: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oecd.org/greengrowth> (дата звернення 14.05.2020).